

Лекція № 2

**«Пенітенціарна злочинність та її
показники»**

План

Вступ

1. Пенітенціарна злочинність як особливий вид загальної злочинності.
2. Кримінологічні основи аналізу злочинності в установах виконання покарань.
3. Латентна злочинність в місцях позбавлення волі.

Висновки

1. Пенітенціарна злочинність як особливий вид загальної злочинності

У середньому щорічно в установах виконання покарань та СІЗО учиняється близько 400–600 злочинів.

Найбільша кількість злочинів, які щорічно реєструються в установах виконання покарань і СІЗО, доводиться на виправні колонії середнього рівня безпеки, що, пояснюється криміногенним складом засуджених, які відбувають покарання у цих колоніях (переважно чоловіки, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі).

Серед зазначених злочинів найбільш поширеними є такі:

- злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391 КК);
- більшість злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів;
- ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ст. 390 КК);
- втеча з місць позбавлення волі або з-під варти (ст. 393 КК);
- умисне вбивство (ст. 115 КК);
- умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК);
- умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122 КК);
- умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125 КК);
- крадіжка (ст. 185 КК), грабіж (ст. 186 КК);
- дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК).

У кримінологічній науці намітилося **три підходи** визначення поняття «злочинності»:

- **кількісний** (передбачає саме історичну обумовленість злочинності, її змінність, відносну масовість цього соціального явища, яке має кримінально-правовий характер);
- **якісний** (злочинність в УВП розглядається як особливий вид суспільно небезпечної діяльності, який відображається в соціально обумовленому відхиленні поведінки окремих засуджених від встановлених законодавством норм);
- **якісно-кількісний** (злочинність в УВП розглядається як історично перехідне негативне соціальне явище, яке відображається у суспільно небезпечній поведінці окремих засуджених).

Пенітенціарну злочинність можна визначити як відносно масове, історичне, соціально-правове явище, яке має тенденцію до змін у залежності від реального стану специфічного середовища засуджених та інших, що впливають на неї, явищ.

Злочинність у середовищі засуджених в загальному плані є «боротьбою» ізольованих від суспільства індивідів (або угруповань) проти існуючих у соціальному та правовому відношенні відносини з державою.

2. Кримінологічні основи аналізу злочинності в установах виконання покарань

У кримінологічній літературі з приводу характеристики злочинності звертаються до таких її показників, як:

- стан;
- структура;
- рівень;
- характер;
- динаміка.

Стан злочинності в УВП є узагальненим феноменом та ознакою, яка містить комплекс показників кількісного та якісного характеру, що дозволяє оцінити її як соціальне явище.

Стосовно визначення **якості злочинності** в УВП, то існують показники, що пов'язані з її структурою, яка складає її внутрішній зміст, співвідношення груп чи окремих видів злочинів у загальній їх кількості за певний час по Україні в цілому, окремому регіону або в окремій УВП, які виділяються за різними ознаками: кримінально-правовими, кримінологічними, соціально-демографічними тощо.

Динаміка злочинності – це хід її змін у часі, що дає змогу проаналізувати ті чи інші зміни в показниках злочинності за минулий період, визначити тенденції та закономірності цих змін, а також на підставі отриманих даних прогнозувати можливий характер злочинності і планувати заходи профілактичної діяльності.

Номер та назва статті КК України	2014 рік	11 місяців 2015 року
стаття 115 КК України (умисне вбивство)	1	3
стаття 119 КК України (вбивство через необережність)	1	-
стаття 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження)	4	1
стаття 122 КК України (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження)	2	2
стаття 125 КК України (умисне легке тілесне ушкодження)	1	5
стаття 128 КК України (необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження)	-	1
стаття 153 КК України (насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом)	-	1
стаття 185 КК України (крадіжка)	-	4
стаття 190 КК України (шахрайство)	4	1
стаття 194 КК України (умисне знищення або пошкодження майна)	-	1
стаття 259 КК України (завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності)	1	-
стаття 263 КК України (незаконне поводження зі зброєю)	1	-
стаття 289 КК України (незаконне заволодіння транспортним засобом)	-	1
стаття 307 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів)	12	19
стаття 309 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту)	108	100
стаття 321 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних і сильнодіючих речовин)	-	1
стаття 342 КК України (опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві)	-	2

стаття 345 КК України (погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу)	17	21
стаття 349 КК України (захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника)	-	1
стаття 369 КК України (давання хабара)	-	2
стаття 382 КК України (не виконання судового рішення)	-	6
стаття 390 КК України (ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі)	70	34
стаття 391 КК України (злісна непокоря вимогам адміністрації виправної установи)	143	133
стаття 392 КК України (дії, що дезорганізують роботу виправних установ)	3	9
стаття 393 КК України (втеча з місця позбавлення волі або з-під варти)	47	26
статті 15, 393 КК України (спроба втечі з місця позбавлення волі або з-під варти)	2	10

Отже, в цілому кримінологічний аналіз злочинності в місцях позбавлення волі є певною засадою для необхідного оптимального кримінологічного планування засобів по боротьбі із нею в УВП, тобто має суто прикладний характер, а й є важливим з теоретичної точки зору, поза як виступає додатковим аргументом для введення спеціальної навчальної дисципліни «Пенітенціарна кримінологія».

3. Латентна злочинність в місцях позбавлення волі

Слово «латентний» походить від латинського «latens» і означає «прихований», «невидимий».

Латентна злочинність у кримінологічному розумінні – це сукупність фактично вчинених, однак не виявлених або таких, що внаслідок інших певних обставин не стали відомим правоохоронним і судовим органам, злочинів, відомості про які у зв'язку з цим не відображуються в офіційній кримінально-правовій статистичній звітності.

Латентна злочинність в місцях позбавлення волі - сукупність вчинених в конкретний термін в певній УВП, чи в установах регіону (області), або УВП України в цілому злочинів, що не дістали свого відображення в кримінальній статистиці та стосовно яких у відповідності з чинним законодавством України не було належної правової реакції з боку правоохоронних органів.

У складі латентної злочинності можна виділити **дві частини**:

- 1) так звану «таємну злочинність»;
- 2) так звану «приховану злочинність».

Таємна злочинність – ті злочини, які не виявлені правоохоронними органами в силу специфіки самих злочинів серед засуджених, недоліків у діяльності підрозділів УВП, а також в силу соціально- правової пасивності певної частини засуджених, які з різних причин та підстав не заявляють про злочини, вчинені стосовно них, або щодо інших засуджених.

Прихована злочинність – це ті випадки, коли окремі посадові особи в УВП мають відповідну інформацію про вчинений злочин, але не діють належним чином самі згідно із своїми обов'язками, зокрема не вносять відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.